

Kortelė:

895868_RegNr_I-1746-621/2014

<http://www.infolex.lt/tp/895868>

Administracinė byla Nr. I-1746-621/2014

Teisminio proceso Nr. 3-64-3-01214-2014-1

Procesinio sprendimo kategorija 15.2.3.2; 74

(S)

ŠIAULIŲ APYGARDOS ADMINISTRACINIS TEISMAS

S P R E N D I M A S

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2014 m. rugsėjo 2 d.

Šiauliai

Šiaulių apygardos administracinio teismo teisėjas Žanas Kubeckas,

sekretoriaujant Palmirai Berberausienei,

nedalyvaujant pareiškėjui V. J.,

nedalyvaujant atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atstovui,

rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo bylą pagal pareiškėjo V. J. skundą atsakovui Lietuvos valstybei, atstovaujamai Šiaulių tardymo izoliatoriaus, dėl neturtinės žalos priteisimo.

Teismas, išnagrinėjęs pateiktą skundą,

n u s t a t ė :

Pareiškėjas V. J. skunde Šiaulių apygardos administracinio teismo prašė iš atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, priteisti 60 000 Lt neturtinei žalai atlyginti.

Pareiškėjas į teismo posėdį neatvyko, apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką pranešta tinkamai, teismo šaukimu (b.l. 75). Skunde teismo prašo nagrinėti bylą jam nedalyvaujant (b.l. 9). Pareiškėjas skunde nurodė, kad buvo laikomas Šiaulių tardymo izoliatoriuje (toliau – ir Šiaulių TI) nuo 2012-09-15 iki 2014-02-25. Nurodė, jog buvo laikomas perpildytose kameroje, antisanitarinėmis sąlygomis. Kalėjimų departamento 2010 m. gegužės 11 d. įsakymo Nr. V-124 „Dėl didžiausio tardymo izoliatoriuje ir areštinėje leidžiamų laikyti asmenų skaičius ir minimalaus ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriuje ir areštinės kameroje nustatymo“ 1.3.1. punkte nustatyta, jog vienam asmeniui tenkantis minimalus plotas tardymo izoliatoriaus kameroje negali būti mažesnis kaip 3,6 kv. m, o taip pat grubiai pažeistas Lietuvos higienos normos (HN

76:2010) 66 punkto reikalavimai dėl privalomo išduoti pilno patalynės komplekto bei teisės normų dėl galimybės užtikrinimo vieną kartą per savaitę apsipausti po šiltu dušu. Pažymėjo, jog kameroje yra lovos, kurios mažiausiai užima apie 2 kv. m ploto (gyvenamo ploto). Kameroje taip pat yra sanitarinis mazgas (praustuvas su kriaukle), kameroje yra įrengtas ir tualetas su pastatyta sienele, kuri taip pat užima dalį kameros ploto. Kameroje bloga ventiliacija, didelė drėgmė, todėl kameroje nuo sienų ir lubų lupasi tinkas su dažais ir krisdavo į lėkštes bei ant galvų ir į lovas, kameroje nebuvo galimybės valgyti prie stalo, nes kameroje įrengti stalai neatitinka pagal žmonių skaičių, kameroje laksto tarakonai. Kameroje trūkdavo gryno oro, neįmanoma fiziškai pailsėti, buvo kalinamas žiauriomis, nežmoniškomis, antisanitarinėmis sąlygomis, žeminančiomis žmogaus orumą. Dėl šių neteisėtų Šiaulių tardymo izoliatoriaus veiksmų patyrė neturtinę žalą: dvasinius išgyvenimus, nepatogumus, dvasinius, emocinius sukrėtimus, emocinę depresiją, pažeminimą, galimybių sumažėjimą ir kt., kurią vertina 60 000 Lt.

Atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atstovas į teismo posėdį neatvyko, apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką pranešta tinkamai, teismo šaukimu (b. l. 76). Atsiliepimuose (b.l. 34-40, 77) nurodė, kad su pareiškėjo skundu nesutinka ir prašo jį atmesti kaip nepagrįstą.

Atsakovas atsiliepime nurodė, jog kaip matyti iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus Įskaitos skyriaus 2014-06-05 pažymos Nr. 69/06-2340 „Dėl V. J. laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje“, pareiškėjas į Šiaulių tardymo izoliatorių pirmą kartą etapuotas 2012-09-20 ir įstaigoje periodiškai laikytas iki 2014-02-18. Pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje kameroje Nr. 102 buvo laikomas periodiškai laikotarpiais nuo 2012-09-20 iki 2013-05-22 su dar 2-7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,07 kv. m iki 5,54 kv. m, kameroje Nr. 67, laikotarpiais nuo 2013-05-22 iki 2013-08-02 ir nuo 2013-12-11 iki 2014-02-18 su dar 1-9 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,3 kv. m iki 11,5 kv. m, kameroje Nr. 42, periodiškai laikotarpiais nuo 2013-08-02 iki 2013-09-27 su dar 1-7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,85 kv. m iki 11,42 kv. m, kameroje Nr. 83, nuo 2013-09-27 iki 2013-12-10 su dar 2-8 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,56 kv. m. iki 7,68 kv. m, kameroje Nr. 10 nuo 2013-12-11 iki 2013-12-11 su dar 6 asmenimis ir vienam asmeniui teko 2,69 kv. m. Kadangi kameroje esančių asmenų skaičius niekada nėra pastovus, pareiškėjui periodiškai tekdavo nuo 2,07 kv. m (kameroje Nr. 102) iki 11,42 kv. m (kameroje Nr. 42) gyvenamasis plotas, o tai leidžia daryti išvadą, jog tik tam tikrais atvejais pareiškėjui galimai teko mažesnis kalnimo kameros plotas nei nustatyta norma, o periodiškai ji netgi buvo viršijama. Nurodė, jog pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje per laikotarpį nuo 2012-09-20 iki 2014-02-18 iš viso buvo laikomas 360 dienas. Pasivaikščiojimo laiku (1 val. per dieną), medicininių apžiūrų metu, prašymosi pirtyje metu asmenys nebūna gyvenamojoje kameroje. Pareiškėjo pretenzijos atsakovui už šį laikotarpį laikytinos nepagrįstomis ir nesuteikiančiomis pagrindo Šiaulių tardymo izoliatoriaus pareigūnų veiksmus pripažinti neteisėtais. Nenustačius dėl šio laikotarpio Šiaulių tardymo izoliatoriaus neteisėtų veiksmų (vienos iš viešosios atsakomybės sąlygų), pareiškėjo reikalavimas dėl žalos atlyginimo už šį laikotarpį negali būti tenkinamas.

Nurodė, jog pareiškėjo laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje laikotarpiu nebuvo atlikta visuomenės sveikatos centro patikrinimų, kurie tiesiogiai atspindėtų realią vienos ar kitos kameros atitikimo higienos reikalavimams, kuriose patikrinimo metu buvo kalnamas pareiškėjas, būklę. Atsakovas pabrėžė, jog negalima konstatuoti įstaigos neteisėto veikimo, kiek tai liečia pareiškėjo argumentus dėl ventiliacijos nebuvimo, oro nepatekimo į kameras ar drėgmės kameroje, nes šie įrengimo reikalavimai susiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais. Pagal Higienos normos 24 punktą, gyvenamosios patalpos turi būti vėdinamos per langus, išskyrus patalpas, kuriose veikia mechaninė patalpų vėdinimo ar kondicionavimo sistema. Šiaulių tardymo izoliatoriaus gyvenamosios kameros yra vėdinamos natūraliu būdu (per langus bei duris). Mikroklimato parametrai kameroje priklauso nuo kameros įrengimo, jose esančių asmenų skaičiaus ir kitų aplinkybių (tokių, kaip lauko temperatūra, asmenų judėjimas į kamerą ir iš jos ir kt.). Kadangi Šiaulių tardymo izoliatoriuje dėl pastato statuso negali būti atliekami rekonstrukcijos ar kapitalinio remonto darbai, Higienos normos HN 76:2010 reikalavimai, susiję su šiais darbais netaikytini ir įstaiga negali būti pripažįstama atsakinga dėl nustatomų šių reikalavimų pažeidimų.

Šiaulių tardymo izoliatoriaus Ūkio skyriaus 2014-06-10 pažymyje Nr. 62/08-126 pažymėta, kad vadovaujantis Lietuvos higienos norma HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: Bendrieji sveikatos reikalavimai“ 24 punktu, gyvenamosios patalpos turi būti vėdinamos per langus. Šiaulių tardymo izoliatoriaus pastatų kompleksas yra įtrauktas į Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto sąrašą, todėl kai kurių nustatymo trūkumų pašalinti neįmanoma (t.y. neįmanoma padidinti natūralios apšvietos gyvenamosiose patalpose, kadangi nėra galimybių padidinti langų angas, nėra galimybės įrengti papildomos ventiliacijos sistemos ir padidinti oro judėjimo greitį bei sureguliuoti oro temperatūros).

Lietuvos Respublikos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 21 punkte įtvirtinta, kad laisvės atėmimo vietos kameros tipo patalpos sanitariniame mazge turi būti įrengta šalto vandens tiekimo sistema. HN 27 punktas numato, kad šalto ir karšto vandens tiekimo sistema turi būti įrengta sveikatos priežiūros tarnyboje, maitinimo įmonėje, sanitarinėje valgykloje, dušinėje, kirpykloje, skalbykloje, trumpalaikių ir ilgalaikių pasimatymų kambariuose, siuntinių priėmimo patalpoje. Nurodė, jog atsakovas tinkamai įgyvendina minėtus reikalavimus, nes karštas vanduo tiekiamas dušinėje, į kurią kalinamieji, vadovaujantis teisės aktais, vedami vieną kartą per savaitę.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ nuostatomis (56-60 punktais), gyvenamosios patalpos turi būti kiekvieną dieną valomos drėgnuoju būdu, ant sienų ir lubų neturi būti pelėsių. Lietuvos Respublikos higienos normos HN 76:2010 58 punktas reglamentuoja, kad laisvės atėmimo vietose laikomi asmenys privalo nuolat rūpintis švaros bei tvarkos palaikymu gyvenamosiose patalpose. Teisės aktuose imperatyviai nustatyta pareiga patiems kamerose esantiems asmenims rūpintis švara ir tvarka patalpoje. Kamerų būklė priklauso pirmiausia nuo pačių jose laikomų asmenų elgesio: nesuinteresuoti palaikyti švarą ir tvarką ar tausoti įstaigos patalpas asmenys niokoja įstaigos turtą, blogina patalpų būklę. Taip pat teisės aktuose numatyta, kad kameroje turi būti valymo inventoriaus komplektas (šepetys grindims, šluostė, šiukšlių semtuvėmis ir kibiras). Dėl nepakankamo biudžeto finansavimo, Šiaulių tardymo izoliatorius neturi galimybės visas gyvenamąsias kameras aprūpinti valymo inventoriumi, tačiau esant poreikiui ir suimtiesiems (nuteistiesiems) paprašius, į kiekvieną kamerą išduodamas valymo inventoriaus komplektas, pasinaudojus juo, jis gražinamas atsakingiems pareigūnams. Atsakovas negali būti atsakingas už tai, jog įstaigoje kalinami asmenys nevykdo ar netinkamai vykdo jiems nustatytas pareigas, susijusias su švaros ir tvarkos palaikymo sąlygomis kamerose. Nurodė, jog atsakovas niekaip neišskyrė pareiškėjo iš kitų įstaigoje laikomų asmenų ir jam tyčia nesudarė blogesnių laikymo sąlygų ir netaikė kokių nors įstatymo nenumatytų apribojimų.

Pažymėjo, jog pareiškėjas skunde teismui nurodė, kad Šiaulių tardymo izoliatoriuje išduodamas prastas minkštasis inventorių. Iš V. J. aprūpinimo drabužiais, avalyne ir patalyne asmeninės sąskaitos Nr. 2331 matyti, kad pareiškėjo teisė į patalynę buvo įgyvendinta tinkamai, vadovaujantis galiojančiais teisės aktais ir jų nustatytais reikalavimais. Nurodė, kad pareiškėjas visuomet turi galimybę naudotis savo patalyne, išskyrus pagalvę, čiužinį ir antklodę, kurie įstaigoje išduodami privalomai. Taip pat įstaigoje išduodama patalynė yra nuolat skalbiama ir dezinfekuojama pagal teisės aktų reikalavimus, susidėvėjusi patalynė pakeičiama nauja.

Pareiškėjo V. J. skundas tenkintinas iš dalies.

Pareiškėjas nagrinėjamą administracinį ginčą iškėlė dėl neturtinės žalos atlyginimo, kurią kildina iš to, kad Šiaulių tardymo izoliatoriuje (toliau ir – Šiaulių TI) jam nebuvo užtikrinta minimali gyvenamojo ploto norma, buvo laikomas kamerose, neatitinkančiose higienos normų.

Vadovaujantis Civilinio kodekso (toliau – ir CK) 6.271 straipsnio 1 dalimi, žala, atsiradusi dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti valstybė iš valstybės biudžeto nepaisydama konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. CK 6.271 straipsnyje numatyta viešoji atsakomybė atsiranda esant trim sąlygoms:

neteisėtiems veiksams ar neveikimui, žalai ir priežastiniam ryšiui tarp neteisėtų veiksmų (neveikimo) ir žalos. Nenustačius bent vienos iš minėtų sąlygų, valstybei ar savivaldybei pagal CK 6.271 straipsnį nekyla prievolė atlyginti žalą.

Siekiant CK 6.271 straipsnio prasme konstatuoti valdžios institucijos veiksmų (neveikimo) neteisėtumą, reikia nustatyti, kad valdžios institucijos darbuotojai neveikė taip, kaip pagal įstatymus privalėjo veikti, neįvykdė jiems teisės aktais priskirtų funkcijų arba, nors ir vykdė šias funkcijas, tačiau veikė nepateisinamai aplaidžiai, pažeisdami bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Kiekvienu atveju yra būtina nustatyti, kokios konkrečios teisės normos, kurios reglamentuoja skundžiamos institucijos veiklą, buvo pažeistos, kaip būtent šie pažeidimai pasireiškė asmeniui, teigiančiam, kad jis dėl tokių veiksmų (neveikimo) patyrė žalą, taip pat tai, ar atitinkamos pasekmės (jei jos nustatomos) atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarime, be kita ko, konstatavo, kad asmeniui teisė į žalą, padarytos neteisėtais valstybės institucijų, pareigūnų veiksmais, atlyginimą atsiranda tik tada, kai įstatymų nustatyta tvarka yra konstatuojama, kad valstybės institucijos, pareigūnai atliko neteisėtus veiksmus, ir kad žala asmeniui atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų.

Atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjas neturtinę žalą kildina iš netinkamų kalnimo sąlygų, nagrinėjamo ginčo atveju yra aktualus Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 3 straipsnis, kuris nustato, jog niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas. Europos Žmogaus Teisių Teismas savo jurisprudencijoje yra išaiškinęs, jog Konvencija įpareigoja valstybę užtikrinti, kad asmens kalnimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalnimui būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalnimo susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė. Valstybė turi garantuoti, kad kalnami asmenys būtų laikomi sąlygomis, kurios užtikrina, kad jų orumas būtų gerbiamas, o bausmių vykdymo būdai ir metodai nesukeltų šiems asmenims didesnių ir intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami asmeniui būnant kalnamu (žr., pvz., EŽTT 2000 m. spalio 26 d. sprendimą byloje *Kudla prieš Lenkiją*, 2001 m. liepos 24 d. sprendimą *V. prieš Lietuvą*). Pagal EŽTT suformuotą praktiką tam, kad netinkamas elgesys patektų į Konvencijos 3 straipsnio reguliavimo sritį, jis turi pasiekti minimalų žiaurumo lygį. Šio minimalaus žiaurumo lygio vertinimas yra reliatyvus; jis priklauso nuo visų bylos aplinkybių, tokių kaip elgesio trukmė, jo fizinis ir psichinis poveikis ir tam tikrais atvejais nukentėjusiojo lytis, amžius bei jo sveikatos būklė. Be to, sprendamas, ar elgesys pagal Konvencijos 3 straipsnį yra žeminantis orumą, teismas atsižvelgia į tai, ar jo tikslas yra pažeminti asmenį ir ar tai neigiamai paveikė asmenį su Konvencijos 3 straipsniu nesuderinamu būdu (žr., pvz., EŽTT 2001 m. balandžio 21 d. sprendimą byloje *Peers prieš Graikiją*, 2012 m. sausio 10 d. sprendimą *Ananyev ir kt. prieš Rusiją*).

Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad, remiantis Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, vien tik mažesnio ploto suteikimas ne visada savaime suponuoja išvadą, jog buvo pažeistas Konvencijos 3 straipsnis (žr., pvz., EŽTT 2005 m. balandžio 7 d. sprendimą byloje *K. prieš Lietuvą*). EŽTT 2010 m. balandžio 1 d. sprendime *Gulyayeva prieš Rusiją* pabrėžė, kad tokiose bylose, kai nėra žymiai viršijama kameros perpildymo norma, jog tai būtų galima pripažinti Konvencijos 3 straipsnio pažeidimu, būtina atsižvelgti į kitas (fizes) kalnimo (suėmimo) vietų sąlygas vertinant, ar asmens laikymo sąlygos nepažeidžia minėto straipsnio nuostatų. Vertintinos tokios sąlygos kaip galimybė nuošaliai pasinaudoti tualetu, turėti ventiliaciją, gauti natūralios šviesos ir oro, šilumos pakankamumas ir bendrų sanitarinių reikalavimų atitikimas.

Pagal Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2010 m. gegužės 11 d. įsakymo Nr. V-124 „Dėl didžiausio tardymo izoliatoriuje ir areštiniėje leidžiamų laikyti asmenų skaičiaus ir minimalaus ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje nustatymo“ 1.3.1 punktą, iki Laisvės atėmimo vietų modernizavimo strategijos įgyvendinimo priemonių 2009–2017 metų plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės

2009 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 1248 (Žin., 2009, Nr. 121-5216), numatytų priemonių įgyvendinimo vienam asmeniui tenkantis minimalus plotas tardymo izoliatoriaus kameroje negali būti mažesnis kaip 3,6 kv. m.

Pareiškėjas skunde nurodė, jog Šiaulių TI buvo laikomas nuo 2012-09-15 iki 2014-02-25. Tačiau Šiaulių TI pateikė teismui 2014-06-05 pažymą Nr. 69/06-2340 „Dėl V. J. Šiaulių tardymo izoliatoriuje“ (b.l. 14), iš kurios matyti, jog pareiškėjas Šiaulių TI buvo laikomas nuo 2012-09-20 iki 2014-02-18. Pareiškėjas teismui nepateikė rašytinių įrodymų, jog Šiaulių TI buvo laikomas nuo 2012-09-15 ir iki 2014-02-25.

Taigi byloje nustatyta, kad į Šiaulių TI pareiškėjas pirmą kartą etapuotas buvo 2012-09-20 ir periodiškai laikytas iki 2014-02-18. Aptariamam laikotarpiu buvo laikomas Šiaulių TI buvo kameroje Nr. 102 (16,63 kv. m) periodiškai nuo 2012-09-20 iki 2012-10-02, nuo 2012-10-12 iki 2012-10-17, nuo 2012-10-31 iki 2012-11-05, nuo 2012-11-16 iki 2012-11-20, nuo 2012-12-05 iki 2012-12-18, nuo 2013-01-03 iki 2013-01-10, nuo 2013-01-25 iki 2013-01-31, nuo 2013-02-15 iki 2013-02-26, nuo 2013-03-05 iki 2013-03-07, nuo 2013-03-22 iki 2013-03-26, 2013-04-10 iki 2013-04-24 ir nuo 2013-05-09 iki 2013-05-22 su dar 3–8 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,07 kv. m iki 5,54 kv. m. Kameroje Nr. 67 (22,85 kv. m) – laikotarpiu nuo 2013-05-22 iki 2013-08-02 su dar 2–10 asmenų ir vienam asmeniui teko nuo 2,30 kv. m iki 11,51 kv. m. Kameroje Nr. 42 (22,85 kv. m) – laikotarpiu nuo 2013-08-02 iki 2013-08-19, nuo 2013-09-03 iki 2013-09-11, nuo 2013-09-13 iki 2013-09-27 su dar 2–8 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,85 kv. m iki 11,42 kv. m. Kameroje Nr. 83 (23,05 kv. m) – laikotarpiu nuo 2013-09-27 iki 2013-11-06, nuo 2013-11-08 iki 2013-12-10 su dar 3–9 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,56 kv. m iki 7,68 kv. m. Kameroje Nr. 104 (18,86 kv. m) – laikotarpiu nuo 2013-12-10 iki 2013-12-11 su dar 7 asmenimis ir vienam asmeniui teko 2,69 kv. m. Kameroje Nr. 67 (23,02 kv. m) – laikotarpiu nuo 2013-12-11 iki 2014-02-05, nuo 2014-02-14 iki 2014-02-18 su dar 4–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 3,83 kv. m iki 5,75 kv. m.

Taigi pareiškėjas Šiaulių TI buvo laikomas 295 dienas, laikotarpiu nuo 2014-02-14 iki 2014-02-18 vienam asmeniui galimai tenkantis plotas kameroje buvo ne mažesnis nei 3,6 kv. m, todėl konstatuotina, jog 5 dienas pareiškėjas buvo laikomas sąlygomis, nepažeidžiančiomis teisės aktais nustatyto kameros ploto. Tačiau galimai mažesnis, nei teisės aktų nustatytas, gyvenamasis plotas kameroje vienam asmeniui teko 290 dienų. Konstatuotina, jog Šiaulių TI administracija pažeidė pareiškėjo subjektinę teisę būti kalinamam kameroje, kurioje jam tektų ne mažiau nei 3,6 kv. m kameros ploto (290 dienų), t. y. neveikė taip, kaip pagal įstatymus ši institucija ar jos darbuotojai privalėjo veikti. Aplinkybės, kad pareiškėjas buvo kalinamas kameroje, kuriose jam teko mažesnis nei teisės aktais nustatytas minimalus plotas, atsakovas iš esmės neginčija.

Pareiškėjo nusiskundimus dėl baldų matmenų, lovos, kuri užėmė 2 kv. m, sanitarinio mazgo (praustuvas ir kriauklė), ir kad visa tai jam sukėlė nepatogumus, teismas vertina kaip aplinkybę, akivaizdžiai didinančią kameros ploto, tenkančio vienam asmeniui, trūkumą ir todėl kilusio ginčo kontekste vertinamą kaip pareiškėjui palankią, sprendžiant jo reikalavimo dėl neturtinės žalos atlyginimo pagrįstumo klausimą. Byloje nustatyta, jog pareiškėjas V. J. į Šiaulių TI direktorių su prašymais ar skundais dėl netinkamų laikymo sąlygų nesikreipė (b.l. 15).

Taip pat teismas atsižvelgia į asmenų laikymo kardomojo kalnimo įstaigose specifiką, kad toje pačioje kameroje laikomų asmenų skaičius per parą nėra stabilus (pasivaikščiojimo laiku (1 val. per dieną), medicininių apžiūrų metu, prausimosi pirtyje metu, dalis asmenų kviečiama pas ikiteisminio tyrimo pareigūnus, etapuojama į teismus ir atitinkamą laiką nebūna kameroje). Neabejotina, kad ši aplinkybė turi įtakos vienam asmeniui tenkančios ploto normos kameroje kaitai, nes daliai asmenų išvykus, likusiems kameroje asmenims tenka daugiau kameros ploto. Tačiau ši aplinkybė nesuponuoja išvados, kad pareiškėjui tenkanti ploto dalis atitinkamose kameroje ginčo laikotarpiu visiškai atitiko nustatytas normas, tokių duomenų nepateikė ir atsakovas.

Pareiškėjas taip pat nurodė, kad jis buvo kalinamas kameroje, neatitinkančiose higienos normų reikalavimų. Nurodė, jog kameroje bloga ventiliacija, didelė drėgmė, kameroje laksto tarakonai, trūkdavo gryno oro. Taip pat nebuvo išduotas pilnas komplektas patalynės bei nebuvo galimybės vieną kartą per savaitę apsiprausti po šiltu dušu.

Byloje nustatyta, jog pareiškėjo laikymo Šiaulių TI kameroje metu nebuvo atlikta sąlygų atitikimo higienos normų reikalavimams patikrinimų.

Laisvės atėmimo įstaigų kameros ar kitos patalpos, kuriose apgyvendinami nuteistieji ir suimtieji, privalo būti švarios. Pastebėtina, kad švaros ir tvarkos palaikymu kameroje rūpinasi patys jose laikomi asmenys, o laisvės atėmimo įstaigos administracija suteikia reikalingą materialinį buitinių aprūpinimą (valymo priemonių), prižiūri, kad nuolat būtų teikiamos deratizacijos paslaugos (pvz., žr., 2013 m. birželio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-822-1281/2013).

Iš bylos medžiagos matyti, kad siekiant išvengti buitinių kenkėjų, vadovaujantis direktoriaus 2011-12-30 patvirtintu grafiku Nr. 20/01-2719 „patalpų dezinfekcijos, dezinfekcijos ir deratizacijos grafikas 2012-2013 m.“ buvo atliekama kamerų dezinfekcija, dezinfekcija ir deratizacija (b.l. 19-27). Teismas pažymi, jog su skundais dėl netinkamos dezinfekcijos vykdymo pareiškėjas į įstaigos direktorių nesikreipė, o dėl šių dalykų pirmą kartą skundžiasi tik 2014-05-09 pateiktame skunde teismui. Teismas sutinka su atsakovo nuomone, jog atsakovas negali būti atsakingas už tai, jog įstaigoje kalinami asmenys nevykdo ar netinkamai vykdo jiems nustatytas pareigas, susijusias su švaros ir tvarko palaikymu sąlygomis kameroje.

Pareiškėjas taip pat nurodė, jog nebuvo galimybės vieną kartą per savaitę apsiprausti po šiltu dušu.

Suėmimo vykdymo įstatymo 44 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta, kad ne rečiau kaip kartą per savaitę suimtiesiems turi būti suteikta galimybė pasinaudoti pirtimi arba dušu, kirpėjo paslaugomis ir gauti išskalbta patalynę ir apatinius rūbus. Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2003-07-02 įsakymu Nr. 194, 258 punkte analogiška nuostata įtvirtinta ir nuteistųjų atžvilgiu. Pagal Lietuvos Respublikos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 68 punktą, laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims turi būti sudaryta galimybė prausti visą kūną po šiltu dušu ne rečiau kaip vieną kartą per savaitę.

Reikalavimai dušų įrengimui laisvės atėmimo vietose nustatyti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. V-241 patvirtintos Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 39 punkte. Higienos normos 27 punktas nustato, kad sveikatos priežiūros tarnyboje, maitinimo įmonėje, sanitarinėje švarkloje, dušinėje, kirpykloje, skalbykloje, trumpalaikių ir ilgalaikių pasimatymų kambariuose, siuntinių priėmimo patalpoje turi būti įrengta šalto ir karšto vandens tiekimo sistema.

Pareiškėjo nurodyti argumentai, jog nebuvo galimybės vieną kartą per savaitę apsiprausti po šiltu dušu, yra abstraktūs ir nepagrįsti objektyviais įrodymais, be to, pareiškėjas skunde tik nurodė, jog nebuvo galimybės vieną kartą per savaitę apsiprausti po šiltu dušu, todėl skunde nurodomų aplinkybių nepakanka konstatuoti, kad pareiškėjui dėl šių nusiskundimų buvo padaryta neturtinė žala, ir šie pareiškėjo argumentai atmestini kaip nepagrįsti.

Pareiškėjas taip pat nurodė, jog nebuvo išduotas pilnas patalynės komplektas. Pagal Lietuvos Respublikos suėmimo vykdymo įstatymo 1 straipsnio 1 dalį, suėmimą vykdančias įstaigas, suėmimo vykdymo tvarką ir sąlygas, taip pat asmenų, laikomų suėmimą vykdančiose įstaigose, teisinę padėtį nustato pastarasis įstatymas. Įstatymo 44 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad kiekvienam suimtajam nemokamai suteikiama atskira miegamoji vieta ir patalynė.

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. V-241 patvirtintos Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos

saugos reikalavimai“ 63 punktas nustato: laisvės atėmimo vietose laikomi asmenys turi būti aprūpinami švariais lovos skalbiniais, rankšluosčiais ir asmens higienos priemonėmis pagal teisės akto nustatytas normas [4.20]. Higienos normos 4.20 punktas nukreipia į Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. birželio 9 d. įsakymą Nr. IR-139 „Dėl arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės atliekančių nuteistųjų, suimtųjų ir vaikų (kūdikių), esančių pataisos namų vaikų (kūdikių) namuose, materialinio buitinio aprūpinimo normų patvirtinimo“, kurio 1.2 punktu patvirtintos Vyrų ir moterų, laikomų tardymo izoliatoriuose, ir nuteistųjų, atliekančių arešto bausmę ir laisvės atėmimo bausmę kalėjimuose, aprūpinimo apranga, patalyne ir asmens higienos priemonėmis normos. Šios patvirtintos normos numato galimybę Šiaulių tardymo izoliatoriuje laikomiems asmenims gauti 1 antklodę, 1 čiužinį, 1 pagalvę, 4 paklodes, 2 užvalkalus pagalvei ir 2 rankšluosčius. 4 patvirtintos normos pastaba nurodo, jog vietoj dviejų paklodžių gali būti išduodamas užvalkalas antklodei. Iš V. J. aprūpinimo drabužiais, avalyne ir patalyne asmeninės sąskaitos Nr. 2331 matyti, kad pareiškėjo teisė į patalynę buvo įgyvendinta tinkamai, vadovaujantis galiojančiais teisės aktais ir jų nustatytais reikalavimais (b.l. 16).

Atsižvelgiant į tai, kad ginčo atveju nukrypimas nuo nustatytos vienam asmeniui minimalaus ploto normos, nebuvo didelis, į tai, jog kitų laikymo tardymo izoliatoriaus kameroje sąlygų pažeidimų byloje nenustatyta, taip pat nenustatyta, kad Šiaulių TI administracija būtų tyčia bloginusi pareiškėjo laikymo sąlygas, nėra pagrindo konstatuoti, jog pareiškėjo kalnimo Šiaulių TI sąlygos būtų pasiekusios minimalų žiaurumo lygį Konvencijos 3 straipsnio taikymo prasme.

Kaip minėta, ta aplinkybė, jog asmuo tam tikrą laiko tarpą buvo laikomas nepriimtiniomis sąlygomis, nesilaikant teisės aktų reikalavimų, administracinių teismų praktikoje pripažįstama pagrindu atlyginti neturtinę žalą. Remiantis CK 6.271 straipsnio 1 dalimi, žalą, atsiradusią dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti valstybė iš valstybės biudžeto nepaisydama konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracijos kaltė nesudaro būtinos valstybės atsakomybės sąlygos ir neatleidžia valstybės nuo atsakomybės dėl neturtinės žalos atlyginimo pareiškėjui. Teismas atsižvelgia į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje nustatytą taisyklę, kad asmuo, kuris yra kalnamas nepriimtiniomis sąlygomis, patiria neturtinę žalą, kaip ji yra apibrėžta CK 6.250 straipsnio 1 dalyje (pvz., administracinės bylos Nr. A143-1966/2008, A502-734/2009). Ši aplinkybė taip pat konstatuota ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje (žr. pvz., 2008 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje S. prieš Lietuvą, 871/02). Nors nagrinėjamu atveju Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas pareiškėjo atžvilgiu nenustatytas, tačiau nustatyta, kad valstybė pagal nacionalinę teisę neužtikrino pareiškėjui laisvės atėmimo bausmės atlikimo įstaigoje minimalios gyvenamojo ploto normos, t. y. CK 6.271 straipsnio prasme neveikė taip, kaip to reikalavo teisės aktai, ir dėl to yra pagrindas konstatuoti, kad pareiškėjui kilo atitinkamos pasekmės.

Teismas atsižvelgia į tai, kad pareiškėjas Šiaulių TI, apie 290 dienų buvo kalnamas galimai pažeidžiant nustatytos vienam asmeniui, esančiam laisvės atėmimo ir kardomojo kalnimo įstaigoje, kameros ploto normos reikalavimus, pareiškėjo patirtus nepatogumus, kurių intensyvumas viršijo neišvengiamai kalnimui būdingus nepatogumus ir kurie žemina žmogiškąjį orumą, sukelia dvasines kančias, į kitus pirmiau minėtus teismų praktikoje įtvirtintus neturtinės žalos dydžio nustatymo kriterijus, vadovaujantis sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijus, daro išvadą, kad pareiškėjas patyrė neturtinę žalą (dvasinius išgyvenimus, nepatogumus, pažeminimą), kuri negali būti kompensuojama vien tik pareiškėjo teisių pažeidimo pripažinimu, o kalėdamas pas atsakovą aukščiau aptartomis sąlygomis, pareiškėjas patyrė pinigine išraiška apskaičiuotiną neturtinę žalą.

Taip pat sprendžiant dėl pareiškėjui priteistinos sumos neturtinei žalai atlyginti atsižvelgtina į tai, kad byloje nenustatyta, jog Šiaulių TI administracija kuriuo nors pareiškėjo kalnimo laikotarpiu išskyrė jį iš kitų kalnamųjų ir dirbtinai sudarė jam netinkamas kalnimo sąlygas ar kitaip blogino jo kalnimo sąlygas, nėra nustatyta, kad Šiaulių TI netinkamo kalnimo sąlygos (apgyvendinimas perpildytose kameroose) iš esmės pakenkė pareiškėjo sveikatai (byloje nepateikta jokių duomenų, jų

pareiškėjas nenurodė ir skunde, kad pareiškėjo patirti nepatogumai bei dvasinės kančios turėjo poveikį sveikatai). Taip pat byloje nustatyta, jog pareiškėjas V. J. į Šiaulių TI direktorių su prašymais ar skundais dėl netinkamų laikymo sąlygų nesikreipė.

Apskaičiuodamas neturtinės žalos dydį, t. y. įvertinęs pareiškėjo patirtus neigiamus dvasinius išgyvenimus pinigais, įvertinęs turimų įrodymų visetą, remdamasis teismų praktikoje taikytiniais neturtinės žalos vertinimo kriterijais (LVAT 2014 m. balandžio 22 d. nutartyje už 273 paras priteista 3000 Lt neturtinės žalos atlyginimui), pareiškėjo subjektinės teisės pažeidimo mastą ir trukmę, bei atsižvelgęs į Lietuvoje egzistuojančias ekonomines darbo užmokesčio bei pragyvenimo sąlygas (minimali mėnesinė alga – 1000 Lt; vidutinis darbo užmokestis apie 2253 Lt), teismas mano, kad pareiškėjui padaryta neturtinė žala gali būti įvertinta 4000 Lt. Dėl šių priežasčių pareiškėjo reikalavimas priteisti jam 60 000 Lt neturtinės žalos yra tenkinamas iš dalies.

Teismas, remdamasis tuo, kas išdėstyta, ir vadovaudamasis Administracinių bylų teisenos įstatymo 85–87 straipsniais, 88 straipsnio 1 dalies 5 punktu,

n u s p r e n d ž i a :

Pareiškėjo V. J. skundą tenkinti iš dalies.

Priteisti V. J. iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, 4000 (keturi tūkstančiai litų) Lt neturtinei žalai atlyginti.

Sprendimas per 14 dienų nuo jo paskelbimo gali būti skundžiamas apeliacine tvarka Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui tiesiogiai arba per šį teismą.

Teisėjas Žanas Kubeckas